

Oslo, 31. juli 2026

**HØRINGSUTTAELSE TIL SØKNAD OM «MIDLERTIDIG» UTSLIPPSTILLATELSE FRA
NATURVERNFORBUNDET, NATUR OG UNGDOM, NORSKE LAKSEELVER OG NORGES
JEGER- OG FISKERFORBUND**

INNHALDSFORTEGNELSE

1	INNLEDNING OG SAMMENDRAG	2
2	DEPARTEMENTET HAR ALLEREDE BEGÅTT EN REKKE ALVORLIGE FEIL	2
3	DEN UGYLDIGE UTSLIPPSTILLATELSEN FRA 2016 MÅ SNAREST KALLES TILBAKE	3
4	VANNFORSKRIFTEN OG DEPARTEMENTETS VEILEDER MÅ KORRIGERES	8
5	EN «MIDLERTIDIG» TILLATELSE VIL VÆRE EN ULOVLIG OPPSPLITTING AV ET STØRRE PROSJEKT	8
6	DET MÅ SKJE EN SAMORDNING MED SØKNAD OM NY DRIFTSKONSESJON	11
7	DEPONERING I HENHOLD TIL DEN OMSØKTE TILLATELSEN VIL FØRE TIL FORRINGELSE	12
8	UNNTAKSVILKÅRENE I VANNDIREKTIVET ER IKKE OPPFYLT	18
9	DET MÅ UANSETT FASTSETTES VILKÅR som sikrer at det ikke skjer forringelse	18
10	SØKNAD OM NYTT FLOKKULERINGSMIDDEL	19

1 INNLEDNING OG SAMMENDRAG

Naturvernforbundet, Natur og Ungdom, Norske Lakseelver og Norges Jeger- og Fiskerforbund viser til søknad om midlertidig utslippstillatelse av 2. juli 2026. Høringsfristen er 2. august. Tidsrommet for å levere hørings svar er altså satt til fellesferien, i tillegg til at høringsfristen er kort. Vi ba per e-post 6. juli om utsatt frist grunnet ferieavvikling, men fikk avslag fra KLD den 15. juli. På grunn av dette har vi ikke hatt mulighet til å lage et så grundig innspill som vi ønsket.

Våre viktigste innspill som er konkret knyttet til søknaden om utslippstillatelse er:

1. Søknaden legger opp til en ulovlig omgåelse av vanndirektivet. Dette utdypes i punkt 5.
2. Premisset for søknaden er at det kan deponeres ytterligere 4,5 millioner tonn med gruveavfall i Førdefjorden uten at det fører til forringelse. Dette er ikke riktig. Dette utdypes i punkt 7.

Vi påpeker også at unntaksvilkårene i vannforskriften/vanndirektivet må være oppfylt, at det uansett må fastsettes vilkår som sikrer at det ikke skjer en forringelse, og at det må gjøres grundige undersøkelser knyttet til det omsøkte flokkuleringsmiddelet før det kan gis tillatelse. Dette utdypes i punkt 7-10.

I tillegg har vi behov for å påpeke tiltak vi mener departementet må gjøre for å unngå å gjøre flere feil enn det som allerede er gjort i denne saken. Dette utdypes i de øvrige punktene.

Bakgrunnen for søknaden om midlertidig utslippstillatelse er Høyesteretts dom av 17. juni 2026 (Førdefjorden) hvor vi fikk fullt gjennomslag for vårt syn.¹

Høyesteretts konklusjon er at tillatelsen til å deponere 170 millioner tonn gruveavfall i Førdefjorden er ugyldig. Gruveselskapets driftskonsesjon ble også kjent ugyldig. Dommen er enstemmig, og Høyesterett har ikke vært i tvil om resultatet. Vi viser til avsnitt 148 hvor førstvoterende formulerer det slik:

«[...] Tillatelsen til sjødeponering er innvilget i strid med vanndirektivet, og det gjenstår flere tiår av den antatte driftsperioden. Ut fra både norsk forvaltningsrett og den EØS-rettslige lojalitetsplikten er det etter mitt syn ikke tvilsomt at vedtakene må kjennes ugyldige.»

2 DEPARTEMENTET HAR ALLEREDE BEGÅTT EN REKKE ALVORLIGE FEIL

Departementet tar sikte på en svært rask behandling av søknaden om «midlertidig» utslippstillatelse. I pressemeldingen fra dagen høringen ble publisert, uttalte miljøvernministeren at han regner med departementet vil ha behandlet søknaden innen utgangen av sommeren.² Ved flere anledninger har han også uttalt at en «midlertidige» tillatelse sannsynligvis kan gis, f.eks. i departementets egen pressemelding fra 29. juni.³ Vi er bekymret for at forvaltningen vil gjøre nye feil, slik at også fremtidige vedtak viser seg å være ugyldige.

Vi minner om at departementet allerede har gjort en rekke alvorlige feil i dette sakskomplekset:

- Vilkårene i vanndirektivet ble ikke presist gjengitt i vannforskriften.

¹ [Lenke](#) til Høyesteretts dom av 17. juni 2026 (Førdefjorden).

² [Lenke](#) til Klima- og Miljødepartementets pressemelding av 3. juli 2026.

³ [Lenke](#) til Klima- og Miljødepartementets pressemelding av 29. juni 2026.

- Den upresise gjennomføringen førte til at departementet tok utgangspunkt i en ordinær kost-nyttevurdering i vedtaket om utslippstillatelse, altså et uriktig vurderingstema.
- Adgangen til å gi tillatelse var snevrere enn det departementet la til grunn. Tillatelsen ble gitt i strid med en materiell kompetansebegrensning. Høyesterett har slått fast at departementet ikke holdt seg innenfor de rammene Stortinget hadde trukket opp ved å ratifisere vanndirektivet.
- Etter at det ble reist søksmål, hevdet departementet at rene økonomiske hensyn kunne begrunne en forringelse av vannressurser. ESA og Høyesterett har nå slått fast at dette er klart uriktig.
- Da miljøorganisasjonene ba om å forelegge spørsmålet for EFTA-domstolen, gjorde departementet alt det kunne for å hindre dette. Departementet hevdet at det ikke var behov for en prinsipiell avklaring. Dette er sterkt kritikkverdig.
- Da saken ble behandlet i EFTA-domstolen argumenterte staten for en tolkning av vanndirektivet som var klart uriktig og som ville innebære en svekkelse av EUs miljørett. Dette er sterkt kritikkverdig.
- Etter at EFTA-domstolens tolkningsuttalelse forelå, var det klart at tillatelsene var ugyldige. I stedet for å akseptere dette, forsøkte staten å reparere vedtaket. Hele øvelsen hadde karakter av en «prosessuell finte» for å hindre en dom for ugyldighet. Både Borgarting lagmannsrett, Gulating lagmannsrett og Høyesterett har slått fast at slik reparasjon ikke var mulig.

Etter Høyesteretts dom skulle man tro at tiden var inne for selvransakelse og granskning:

- Hvordan kunne staten over så lang tid ta feil av sine EØS-rettslige forpliktelser?
- Hvorfor er feilen fortsatt ikke korrigert?

Søknaden om «midlertidig» utslippstillatelse og den skinnprosessen departementet legger opp til, med publisering av høringen siste dag før fellesferien, svært kort høringsfrist og førsteinstansbehandling i departementet, viser at miljøvernministeren fortsatt synes å gjøre alt for å forsøke å sikre kontinuerlig deponering av gruveavfall i Førdefjorden. Dermed er departementet i gang med å begå nye alvorlige feil.

3 DEN UGYLDIGE UTSLIPPSTILLATELSEN FRA 2016 MÅ SNAREST KALLES TILBAKE

3.1 Innledning

Høyesterett forkastet statens anke over Borgarting lagmannsretts dom. Det innebærer at punkt 1 til 4 i lagmannsrettens domsslutning er rettskraftig:

1. *Kongelig resolusjon 19. februar 2016 er ugyldig.*
2. *Klima- og Miljødepartementets vedtak 23. november 2021 er ugyldig.*
3. *Nærings- og fiskeridepartementets vedtak 6. mai 2022 er ugyldig.*
4. *Miljødirektoratets vedtak 23. juni 2023 er ugyldig.*

Det fremgår tydelig av dommen at dagens tillatelser ikke kan repareres eller godkjennes i ettertid, se avsnitt 138 til 145. Det presiseres også at gruveselskapets innrettelse ikke er til hinder for å konstatere at tillatelsene er ugyldige, se avsnitt 146 til 149.

Høyesterett utelukker ikke at det kan gis en ny tillatelse med en ny begrunnelse, men det fremgår helt klart at dagens tillatelse ikke kan opprettholdes. Det er uholdbart at departementet skal bruke månedsvis på å vurdere spørsmål som allerede er avgjort av Høyesterett.

Førdefjord-saken handlet i lagmannsretten og Høyesterett om tolkningen av vanndirektivet. Etter Høyesteretts dom er disse spørsmålene avklart. Førdefjord-saken handler nå om hvorvidt regjeringen respekterer Høyesterett og EØS-avtalen.

Etter Høyesteretts avgjørelse i Fosen-saken uttalte Den norske Dommerforening at:⁴

«Den norske dommerforening er bekymret for at tilliten til rettsstaten kan svekkes, når representanter for de andre statsmaktene uttrykker at en aktivitet kan fortsette inntil videre, til tross for at aktiviteten drives i henhold til tillatelser Høyesterett har fastslått at er ugyldige. [...]»

Også i vår sak har Høyesterett konstatert at en tillatelse er gitt i strid med våre folkerettslige forpliktelser. I Fosen-saken ble det konstatert brudd på artikkel 27 (minoriteters rettigheter) i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter. I vår sak er det konstatert brudd på vanndirektivet, som er en viktig del av EØS-avtalen. Dersom deponering i Førdefjorden fortsetter uten gyldig tillatelse, er dette et løpende brudd på Norges forpliktelse etter EØS-avtalen artikkel 3 (lojalitetsplikten).

En viktig forskjell mellom de to sakene er at det i Fosen-saken var uklart hvordan Høyesteretts dom skulle følges opp. Vindturbinene var allerede etablert og det måtte avklares om folkerettsbruddet kunne avhjelpes ved at det ble inngått en avtale med dem som var berørt.

I vår sak finnes det bare én løsning. Det løpende bruddet på EØS-avtalen kan bare avhjelpes ved at de ugyldige tillatelsene kalles tilbake. Da har Norge oppfylt den EØS-rettslige reparasjonsplikten, og det blir tydelig for gruveselskapet at videre deponering er strid med forurensningsloven. Vanndirektivet er relevant for virkemåten til det indre markedet og reglene må praktiseres likt og konsekvent. Norges EØS-forpliktelser kan selvsagt ikke fravikes gjennom avtaler med private parter. En slik avtale ville i realiteten være en form for ulovlig statsstøtte.

I likhet med NAV-skandalen er vår sak et eksempel på at forvaltningen har tatt feil av EØS-regler, at den uriktige forståelsen har fått alvorlige konsekvenser, og at det tar svært lang tid før feilen erkjennes og korrigeres.⁵ Nå er det på tide at regjeringen erkjenner feilen og rydder opp.

3.2 Klima- og Miljødepartementets pressemelding av 29. juni 2026

Klima- og Miljødepartementet varslet i pressemeldingen av 29. juni 2026 at departementet ville vente til over sommeren med å trekke tilbake dagens utslippstillatelse.⁶ Pressemeldingen fremstår som et forsøk på å gi en «de facto tillatelse» til fortsatt deponering, men uten at det fattes et enkeltvedtak som kan påklages eller bringes inn for domstolene. I en e-post av 17. juli til Naturvernforbundet har departementet bekreftet at «Det

⁴ [Lenke](#) til Dommerforenings brev til stortingspresident Gharahkani og statsminister Støre av 23. november 2023.

⁵ [Lenke](#) til Granskningsutvalgets rapport om feilpraktiseringen av folketrygdlovens oppholdskrav, NOU 2020: 9

⁶ [Lenke](#) til Klima- og Miljødepartementets pressemelding av 29. juni 2026

foreligger ikke et eget vedtak om midlertidig tillatelse i påvente av behandlingen av søknaden [om midlertidig tillatelse]».

I realiteten erklærer miljøvernministeren at regjeringen ikke vil håndheve forurensningsloven i en mellomperiode. Dette er etter vårt syn en alvorlig forsømmelse. Det vil være svært uheldig dersom det etterlatte inntrykket blir at regjeringen ikke respekterer Høyesterett og at det er anledning til å forurense uten gyldig tillatelse.

3.3 Fortsatt deponering vil føre til at Norge blir dømt for brudd på EØS-avtalen

ESA har nylig innledet en traktatbruddsak mot Norge.⁷ I åpningsbrevet uttaler ESA at det skjer et løpende brudd på EØS-avtalen art. 3 så lenge det deponeres i henhold til en tillatelse som ikke oppfyller unntaksvilkårene i vanndirektivet:

«By maintaining in force the authorisation of the project entailing the disposal of mining waste in Førdefjorden-ytre without a valid derogation, Norway has incorrectly applied Article 4(1) in conjunction with Article 4(7) WFD and failed to fulfil its obligations under the Directive;»

Høyesteretts dom bekrefter at ESA har inntatt et korrekt standpunkt. Det er svært sannsynlig at Norge vil bli dømt for traktatbrudd i EFTA-domstolen dersom tillatelsene ikke trekkes tilbake.

Regjeringen har i andre sammenhenger understreket viktigheten av at Norge etterlever EØS-avtalen. I en redegjørelse til Stortinget 6. mai 2025 uttalte utenriksministeren:⁸

«Arbeiderparti-regjeringen jobber for at Norge skal ivareta samarbeidet under EØS-avtalen, men også styrke samarbeidet med EU der det er i vår interesse utenfor EØS.

Ofte henger dette sammen.»

Et bevisst brudd på Norges lojalitetsforpliktelse etter EØS-avtalen art. 3 fremstår som et klart avvik fra regjeringens linje. Ifølge utenriksministeren vil dette kunne svekke muligheten til å styrke samarbeidet med EU.

3.4 Regjeringen bør snarest revurdere sitt standpunkt

Det fremgår av departementets pressemelding av 29. juni 2026 at «det er urimelig å pålegge selskapet å stanse deponeringen i den korte perioden mens vi vurderer søknaden om midlertidig tillatelse».

I brev av 30. juni 2026 fra departementet til gruveselskapet heter det:⁹

«Departementet har etter en helhetsvurdering kommet frem til at Engebø Rutilite and Garnet AS kan fortsette deponering i tråd med vilkårene i vedtak fra 2015-2023 om tillatelse etter forurensningsloven, frem til søknaden om midlertidig tillatelse er ferdig behandlet. I vurderingen er det lagt vekt på at Miljødirektoratet har vurdert at deponering i minst ett år ikke vil medføre en forringelse av miljøtilstanden i Førdefjorden i henhold til vanndirektivet. [...]»

⁷ [Lenke](#) til ESAs brev av 23. april 2026.

⁸ [Lenke](#) til utenriksministerens redegjørelse til Stortinget 6. mai 2025.

⁹ [Lenke](#) til KLDs brev til ESA av 3. juli 2026. Brevet fra KLD til ERG av 30. juni er inntatt som vedlegg 1.

Det er altså bekreftet per e-post at dette ikke er et enkeltvedtak om ny utslippstillatelse, men bare en erklæring om at departementet vil vente med å kalle tilbake den opprinnelige tillatelsen. Formålet er å gi gruveselskapet en slags midlertidig dispensasjon fra forringelsesforbudet.

Vi vil bemerke at verken forurensningsloven eller vanndirektivet åpner for at det kan gjøres unntak basert på rene rimelighetsbetraktninger. Stortinget har ikke gitt regjeringen en slik fullmakt. Vi vil understreke alvoret i dette:

- Stortinget har besluttet at all forurensning er forbudt, jf. forurensningsloven § 11.
- Regjeringen har en begrenset fullmakt til å gjøre unntak fra dette forbudet. Det kan gis tillatelser på de vilkår som er fastsatt i loven.
- Stortinget har – ved å ratifisere vanndirektivet – innskrenket denne fullmakten ytterligere i tilfeller hvor tiltaket innebærer en forringelse av vannforekomster. I slike tilfeller har departementet bare myndighet til å gi tillatelse dersom det foreligger særlig tungtveiende samfunnshensyn (tvingende allmenne hensyn).
- Høyesterett har slått fast at regjeringen – som følge av de begrensningene Stortinget har besluttet – ikke hadde myndighet til å gi tillatelse. Det foreligger en materiell kompetansemangel.
- Likevel opptrer statsråden som om han står fritt til å tillate at gruveselskapets fortsetter deponeringen. «Tillatelsen» som fremgår av brevet er ikke et enkeltvedtak. Grunnleggende saksbehandlingsregler har ikke blitt fulgt. Statsråden opptrer utenfor de fullmaktene han er gitt av Stortinget, og handlemåten utgjør et alvorlig brudd på Norges lojalitetsplikt etter EØS-avtalen.

De rimelighetshensynene departementet viser til, er akkurat de samme hensynene som Høyesterett allerede har vurdert. Høyesteretts konklusjon er at disse hensynene ikke er tilstrekkelig tungtveiende til å gi tillatelse og at det ikke kan legges avgjørende vekt på at gruveselskapet har innrettet seg i tillit til det ugyldige vedtaket.

Departementet har nå et dobbelt grunnlag for å kalle tillatelsen tilbake. For det første følger det av forurensningsloven § 18 tredje ledd at en tillatelse kan kalles tilbake «når det har gått 10 år etter at den ble gitt». For det annet følger det av forvaltningsloven § 35 første ledd bokstav a at forvaltningen kan omgjøre et vedtak når «vedtaket må anses ugyldig».

I stedet for å legge vekt på hensyn som allerede er underkjent av Høyesterett, bør regjeringen heller legge vekt på maktfordelingsprinsippet, regjeringens plikt til å opptre i samsvar med våre folkerettslige forpliktelser, og regjeringens plikt til å sørge for at landets lover etterleves og praktiseres på en måte som gir likhet for loven.

Vi viser til professor Gravers artikkel i Aftenposten, «Høyesterett sa nei, staten sier vent: Nå testes respekten for rettsstaten»,¹⁰ hvor han uttaler:

«Den mest lojale oppfølgingen av Høyesteretts dom er at deponeringen stanses inntil et eventuelt vedtak er på plass. Det er liten tvil om at regjeringen nå etter Høyesteretts dom har myndighet til å kreve dette, og mange vil mene at den også har plikt til det.»

Det skjer en nedbygging av rettsstaten og det liberale demokratiet i mange land rundt oss. Selv om ingen tror at våre nåværende politikere har autokratiske ambisjoner, er det ikke likegyldig

¹⁰ [Lenke](#) til artikkel av professor dr. Juris. Hans Petter Graver, publisert i Aftenposten 28. juni 2026.

hvordan de opptrer. De kan ved sine handlinger styrke eller svekke det vernet vi har mot nedbygging av demokratiet. Det raske forfallet som vi ser i USA i dag, er mulig fordi institusjonene som skal beskytte demokratiet, gradvis er blitt uthult over lang tid.

Slik verden er i dag, kan vi ikke vite om våre norske institusjoner vil bli angrepet av politikere med autokratiske ambisjoner. Dagens politikere må ikke gjøre saken lett for dem ved å hule ut normen om lojal etterlevelse av domstolenes avgjørelser.»

3.5 En ny tillatelse vil erstatte den opprinnelige – de to tillatelsene kan ikke «gjelde parallelt»

Innledningsvis vil vi presisere at det er uriktig når gruveselskapet omtaler den gjeldende utslippstillatelsen som «utslippstillatelsen av 23. juni 2023». Høyesterett har avklart at den opprinnelige tillatelsen er fra 2016 og at de to etterfølgende vedtakene som også er kjent ugyldige, herunder vedtaket av 23. juni 2023, bare er justeringer av den opprinnelige tillatelsen. Dersom Høyesterett hadde vært enig i gruveselskapets tilnærming, ville Høyesterett ha avvist påstanden om at vedtaket fra 2016 var ugyldig.

Gruveselskapet synes å legge opp til at den gamle tillatelsen skal fortsette å være virksom også etter at det nye midlertidige tillatelsen er gitt.

Innledningsvis i søknadens punkt 1 står det:

«Engebø Rutile and Garnet ("ERG") inngir med dette en revidert søknad om en ny og midlertidig tillatelse til forurensende virksomhet etter forurensningsloven § 11.»

Avslutningsvis i det samme punktet skriver gruveselskapet:

«Dersom denne søknaden innvilges, vil den midlertidige tillatelsen gjelde parallelt med den eksisterende utslippstillatelsen av 23. juni 2023 og med de endringer som er gjort i ERGs avfallshåndteringsplan av 1. juli 2026»

Vi vil understreke at en ny tillatelse ikke kan «gjelde parallelt» med den opprinnelige tillatelsen. Dersom gruveselskapet skulle få en ny tillatelse, vil denne erstatte den gamle. Vi viser til at:

- Det følger av alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper at en ny tillatelse erstatter den tidligere tillatelsen.
- Dersom gruveselskapet uansett kan deponere i henhold til den opprinnelige tillatelsen, er det ikke noe behov for en ny tillatelse. Gruveselskapet må derfor avklare om det ønsker en ny kortvarig tillatelse eller om det heller ønsker å basere seg på den opprinnelige tillatelsen.
- Den nye tillatelsen vil måtte gis på andre vilkår og den vil ha en annen varighet. Dersom begge tillatelsene skal «gjelde parallelt», vil det oppstå uklarhet om hvilke vilkår som gjelder og hva som er gruveselskapets rettsstilling når den nye tillatelsen utløper.
- Det er behov for at staten avklarer hvilke tillatelser som er virksomme. Dette vil være helt avgjørende for påstandsutformingen i et nytt søksmål om gyldigheten av tillatelsene: Skal søksmålet rettes mot den opprinnelige tillatelsen, den nye tillatelsen eller mot begge? Med mindre staten avklarer at den opprinnelige tillatelsen har falt bort, vil et nytt søksmål måtte omfatte også gyldigheten av denne. Denne delen av søksmålet vil være en ren formalitet, ettersom Høyesterett allerede har avklart at den

opprinnelige tillatelsen er ugyldig. Det eneste formålet med denne delen av søksmålet vil være å utvide avgjørelsens subjektive rettskraft ved å inkludere gruveselskapet i søksmålet.

Både gruveselskapet og staten vil kunne ha en interesse av å tilsløre det faktum at den opprinnelige tillatelsen har falt bort. Som forklart ovenfor, vil det være enkelt for miljøorganisasjonene å tydeliggjøre dette ved å sende søksmålsvarsel og om nødvendig ta ut et nytt søksmål.

4 VANNFORSKRIFTEN OG DEPARTEMENTETS VEILEDER MÅ KORRIGERES

Årsaken til at det ble fattet ugyldige vedtak i vår sak er den upresise gjennomføringen av vanndirektivet i norsk rett. Vannforskriften § 12 annet ledd bokstav b gir tilsynelatende anvisning på en ordinær kost-nytte-vurdering. Vi viser til brev fra Naturvernforbundet og Natur og Ungdom av 9. april 2025 hvor vi påpekte at kravet om «tvingende allmenne hensyn» må fremgå av forskriften.¹¹

Regjeringen unnlot dessverre å følge opp dette brevet. Dette er et selvstendig brudd på EØS-avtalen. I åpningsbrevet fra ESA beskrives traktatbruddet slik:

«By failing to implement correctly and completely Article 4(7)(c) WFD as adapted to the EEA Agreement by way of Protocol 1 thereto, Norway has failed to fulfil its obligations under the Water Framework Directive and Article 7 EEA;»

Høyesteretts dom bekrefter at det er behov for å endre forskriften og at det er naturlig å innta vilkåret om «tvingende allmenne hensyn».

I vårt brev av 9. april 2025 påpekte vi også at departementets veileder til vannforskriften § 12 må oppdateres.¹²

I veilederens punkt 4.2 blir vannforskriften § 12 annet ledd bokstav b fremstilt som om den gir anvisning på en ordinær kost-nytte-vurdering. Dette må korrigeres. Veilederen bør i stedet få tydelig frem at terskelen er høy og at de ordinære nyttevirkningene av å legge til rette for lønnsom næringsvirksomhet, slik som inntekter og sysselsetting, ikke kan begrunne forringelse.

Før nye tillatelser gis, bør departementet sørge for å korrigere dette løpende bruddet på EØS-avtalen. Det vil også bidra til å forhindre at det fattes flere ugyldige vedtak.

5 EN «MIDLERTIDIG» TILLATELSE VIL VÆRE EN ULOVLIG OPPSPLITTING AV ET STØRRE PROSJEKT

Søknaden er basert på et premiss om at det vil kunne deponeres gruveavfall i en kort periode uten at vannforekomsten blir forringet. Gruveselskapet hevder at en slik kortvarig tillatelse kan gis uten å ta stilling til unntaksvilkårene i vanndirektivet.

Slik søknaden er utformet, har gruveselskapet gjort seg helt avhengig av at en slik tilnærming er rettslig holdbar.

Både gruveselskapet og departementet bruker uttrykket *midlertidig* tillatelse. Vi vil understreke at forurensningsloven ikke skiller mellom midlertidige og permanente tillatelser. De tillatelser som gis vil alltid være tidsbegrenset, men de kan ha ulik varighet. Uansett hvor lang varighet det søkes om, må søknaden oppfylle de ordinære kravene, saksbehandlingen må være ordinær og vilkårene for å gi tillatelse er de samme.

¹¹ [Lenke](#) til Naturvernforbundet og Natur og Ungdoms brev til Klima- og miljødepartementet av 9. april 2025.

¹² [Lenke](#) til siste versjon av departementets veileder til vannforskriften § 12, utgitt 9. juli 2021.

I den kost-nytte-vurderingen som forurensingsloven § 11 gir anvisning på, vil det selvsagt ha betydning dersom forurensningen er kortvarig. På den annen side vil den korte varigheten også kunne bety at samfunnsnyttene er mer begrenset. Dette utdypes nedenfor i punkt 5.2.

5.1 En midlertidig tillatelse kan ikke brukes som en brobygger fra den ugyldige tillatelsen til en potensiell ny langvarig tillatelse

Det er likevel interessant at både selskapet og departementet bruker uttrykket *midlertidig* tillatelse. Dette indikerer at tillatelsen bare skal gjelde inntil det gis en langvarig tillatelse. Uttrykket indikerer også at tillatelsen ikke i seg selv er tilstrekkelig, men at den bare er egnet til å bygge en «bro» fra den ugyldige tillatelsen til en ny langvarig tillatelse, som ingen vet om kan gis en gang i framtiden.

I Dagsnytt 18 den 30. juni 2026 uttalte miljøvernministeren at Klima- og Miljødepartementet «sannsynligvis vil kunne gi en midlertidig tillatelse i påvente av at vi vurderer saken på nytt, og på bakgrunn av det ser om man kan gi en varig tillatelse med en annen begrunnelse enn det som ble gitt i 2016».¹³

Det fremstår åpenbart at selskapets søknad om en «midlertidig» tillatelse er et ledd i en strategi om å omgå kravene i vannforskriften og vanndirektivet. Selv i den oppdaterte avfallshåndteringsplanen av 30. juni 2026 er det tydelig at selskapets virksomhet er den samme som før Høyesteretts dom, herunder en planlagt deponering i inntil 39 år.¹⁴ Søknaden introduserer utelukkende en ren oppdeling av tiltaket uten annen effekt enn at forringelsesforbudet i vannforskriften og vanndirektivet søkes omgått.

I den reviderte søknaden om midlertidig tillatelse skriver gruveselskapet:

«Søknaden gjelder en videreføring av den gjeldende utslippstillatelsen av 23. juni 2023 på samme vilkår, med unntak av at tillatt mengde avgangsmasse som kan deponeres og tidsperspektivet betydelig reduseres. Etter den gjeldende utslippstillatelsen har ERG tillatelse til å deponere 170 millioner tonn i hele gruvens levetid. Søknaden om midlertidig tillatelse til forurensende virksomhet gjelder tillatelse til å deponere inntil 4,5 millioner tonn i løpet av de neste tre årene. Det omsøkte tiltaket vil ikke forringe tilstanden i vannforekomsten Ytre Førdefjorden, hvilket utdypes i punkt 3. En midlertidig tillatelse kan derfor gis etter forurensningsloven § 11 - uten at unntaksvilkårene i vannforskriften § 12 andre ledd bokstav a-c, jf. vanndirektivet artikkel 4 nr. 7, må være oppfylt.»

Dette illustrerer at gruveselskapet legger opp til en ren omgåelse av vanndirektivet.

Vi minner om at EFTA-domstolen i dom av 28. april 2026 (E-17/25, *Redd Ullevål Sykehus*) nettopp slo ned på en slik oppdelingsstrategi knyttet til vilkårene i plandirektivet. I avsnitt 64 sammenfattete EFTA-domstolen regelen slik:¹⁵

«Det er dermed nødvendig å unngå strategier som kan være utformet for å omgå forpliktelsene etter plandirektivet, ved oppdeling av tiltak, som derved reduserer den praktiske virkningen av direktivet (sml. dommen i D'Oultremont m.fl., C-290/15, sitert over, avsnitt 48 og rettspraksis vist til der).»

¹³ [Lenke](#) til Dagsnytt 18-sendingen fra 30. juni

¹⁴ Oppdatert avfallshåndteringsplan fra Engebø Rutile and Garnet, 30. juni 2026 side 2 (Bilag 1 til søknad)

¹⁵ [Lenke](#) til EFTA-domstolens dom av 28. april 2026

Den samme anti-omgåelsesbetragtningen gjør seg gjeldende her. Prinsippet er ikke begrenset til plandirektivet. Det er et alminnelig EØS-rettslig og EU-rettslig utgangspunkt at gjennomføringen og anvendelsen av direktiver må sikre direktivenes effektive virkning. EØS-retten stiller også krav til at nasjonale forvaltningsmyndigheter gjennomfører saksbehandlingen i EØS-relaterte saker på en måte som ikke gjør rettighetene etter EØS-retten praktisk umulige eller uforholdsmessig vanskelige å håndheve. Når et tiltak deles opp på en måte som reduserer rekkevidden av miljøvurderingen, er risikoen nettopp at direktivets praktiske virkning svekkes. Det er derfor ingen grunn til at en oppdelingsstrategi som ikke aksepteres etter plandirektivet, skal aksepteres etter vanndirektivet.

Den samme regelen vil utvilsomt også bli lagt til grunn ved anvendelsen av vannforskriften og vanndirektivet. I EFTA-domstolens tolkningsuttalelse i vår sak, avsnitt 43, heter det:¹⁶

Det er opp til den anmodende domstolen å vurdere om de nasjonale myndighetene i hovedsaken har analysert det aktuelle prosjektet samlet sett, herunder dets direkte og indirekte innvirkning på målene i direktiv 2000/60, og veid fordelene ved prosjektet opp mot dets skadevirkninger på tilstanden til den aktuelle forekomsten av overflatevann. På dette grunnlaget må den anmodende domstolen vurdere om de relevante allmenne hensynene veier tyngre enn skadevirkningene på målet om ikke-forringelse som forfølges i direktiv 2000/60. [...]

Under behandlingen i Oslo tingrett la staten stor vekt på at det var anledning å gi en romslig utslippstillatelse som dekket hele forekomsten. Dette var ifølge staten helt nødvendig for å gi gruveselskapet nødvendig forutsigbarhet for at hele forekomsten kunne utnyttes. Dette illustrerer at det heller ikke er rasjonelt å gi en tillatelse til deponering i tre år (med mindre det allerede på tillatelsestidspunktet er planlagt å helt sikkert gi en langvarig tillatelse senere).

5.2 Det samme tidsrommet må legges til grunn for prosjektets nytte og ulemper

I den reviderte søknaden om midlertidig utslippstillatelse skriver gruveselskapet:

«Ved vurderingen av om midlertidig utslippstillatelse skal gis etter forurensningsloven § 11, kan Miljødirektoratet bygge på vurderingene i de tidligere tillatelsene som fremdeles står ved lag. Den eneste endringen er at de forurensningsmessige ulempene er av langt mindre omfang fordi mengden avgangsmasser som skal deponeres i betydelig grad er redusert og fordi tidsperspektivet er begrenset til tre år – og ikke hele gruvens levetid.»

Ifølge gruveselskapet skal de «forurensningsmessige ulempene» vurderes under forutsetning av at prosjektet er kortvarig. Fordelene skal imidlertid vurderes ut fra hele prosjektet, jf. formuleringen om at Miljødirektoratet kan «bygge på vurderingene i de tidligere tillatelsene som fremdeles står ved lag».

Departementet må behandle søknaden som det den er: en søknad om fortsatt drift som ledd i det samme gruveprosjektet. Dersom departementet vurderer bare den korte mellomperioden, må det samme tidsperspektivet legges til grunn både for miljøulempene og for samfunnsnyten. Dersom departementet derimot bygger på nytten av det samlede prosjektet, må også miljøvirkningene og forringelsesvurderingen omfatte det samlede prosjektet. Det finnes ingen rettslig holdbar mellomposisjon der selskapet får nytten av en helhetlig prosjektbegrunnelse, men bare belastningen av en kortvarig miljøvurdering.

¹⁶ [Lenke](#) til EFTA-domstolens dom av 5. mars 2025

5.3 Midlertidig forringelse er også omfattet av vanndirektivets krav

EU-domstolen har lagt til grunn at også forringelse av midlertidig og forbigående karakter omfattes av vanndirektivet.¹⁷

Dette innebærer at det ikke kan gis ny tillatelse med mindre de strenge unntaksvilkårene i vanndirektivet er oppfylt. Det må foreligge tvingende allmenne hensyn og det må ikke være teknisk og økonomisk mulig å gjennomføre tiltaket uten sjødeponi.

Vi viser også til naturmangfoldloven § 10 hvor det fremgår at «[e]n påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for». Bestemmelsen innebærer at det må gjøres en fornyet vurdering av hele prosjektet basert på et oppdatert kunnskapsgrunnlag.

5.4 Oppdelingsstrategien gir grunnlag for nytt søksmål

Dersom regjeringen legger selskapets oppdelingsstrategi til grunn for sin videre behandling, vil vi overveie å anlegge søksmål for nasjonale domstoler. Det vil være nærliggende å be om en ny rådgivende uttalelse fra EFTA-domstolen. Vi vil også klage til ESA, og vi forventer at ESA vil utvide den verserende traktatbruddsaken til å omfatte dette forholdet.

6 DET MÅ SKJE EN SAMORDNING MED SØKNAD OM NY DRIFTSKONSESJON

Vi understreker at også gruveselskapets driftskonsesjon er kjent ugyldig av Høyesterett. Fortsatt drift uten driftskonsesjon vil være ulovlig.

Det har ingen hensikt å gi en «midlertidig» utslippstillatelse dersom det ikke samtidig gis en «midlertidig» driftskonsesjon. Vi er ikke kjent med at selskapet har søkt om ny driftskonsesjon.

En eventuell realitetsbehandling av søknaden om «midlertidig» utslippstillatelse vil måtte samordnes med en behandling av en eventuell søknad om driftskonsesjon etter mineralloven, jf. også krav til samordning av saksbehandling i ny minerallov § 1-8 som trådte i kraft 1. juli 2026.

Vi er kjent med at selskapets gruvevirksomhet har alvorlige tekniske og økonomiske problemer.¹⁸ Vi antar derfor at Mineraldirektoratet vil gjøre en ny vurdering av om selskapet er kvalifisert til å motta en driftskonsesjon.

Det er uansett viktig at miljøforvaltningen har tilgang til bergfaglig kompetanse under hele saksbehandlingen. Det må blant annet vurderes, ut fra dagens situasjon, om det er realistisk å gjennomføre prosjektet uten sjødeponi eller om det kan stilles konkrete og strengere krav til minimering av avfallsmengder. Vi minner om at det finnes andre aktører som ønsker å utvinne mineralene i Engebø uten sjødeponi. Dette kan skje ved at restmassene dels brukes til fornuftige formål og dels ved at de fylles tilbake i hulrom i fjellet.

¹⁷ C-525/20 *Association France Nature Environment*.

¹⁸ De økonomiske problemene, herunder spørsmålet om det er grunnlag for fortsatt drift, er nærmere beskrevet i et [brev fra Finanstilsynet av 21. april 2026](#) vedrørende selskapets økonomiske rapportering.

7 DEPONERING I HENHOLD TIL DEN OMSØKTE TILLATELSEN VIL FØRE TIL FORRINGELSE

7.1 Oversikt over gruveselskapets beregninger

Som vedlegg til den reviderte søknaden om utslippstillatelse har gruveselskapet fire ulike notater med beregninger av hvordan gruveavfallet vil spre seg på havbunnen:

- Første notat, datert 23. september 2025, bilag 7 til søknaden
- Andre notat, datert 23. desember 2025, bilag 8 til søknaden
- Tredje notat, datert 21. februar 2026, bilag 9 til søknaden
- Fjerde notat, datert 1. juli 2026, bilag 10 til søknaden

Det første notatet ble benyttet under forhandlingen i Sogn og Fjordane tingrett. Det andre og tredje notatet ble benyttet under forhandlingene i Gulating lagmannsrett. Det fjerde notat er utarbeidet i forbindelse med den nye søknaden om utslippstillatelse.

I tillegg ble det inngitt en første versjon av det fjerde notatet, datert 19. juni 2026, da den opprinnelige søknaden om midlertidig utslippstillatelse ble inngitt, også den 19. juni.

7.2 Gruveselskapets beregninger undervurderer hvor mye av bunnarealet som blir påvirket

Formålet med gruveselskapets beregninger er å sannsynliggjøre at det bare er en liten del av bunnarealet som vil bli berørt av deponeringen.

I det fjerde notatet er det lagt til grunn at 0,74 % av vannforekomsten Ytre-Førdefjord vil bli berørt dersom selskapet deponerer i henhold til den omsøkte tillatelsen.

I de tre første notatene ble utregningene basert på følgende forutsetninger:

- 1) Forventet deponert mengde på et gitt tidspunkt anslås ved å legge til grunn faktisk deponert på beregningstidspunktet, påplussset selskapets planlagte deponering frem til det aktuelle tidspunktet.
- 2) Massene har en bulk tetthet på 2,2 tonn pr. kubikkmeter.
- 3) Massene deponeres på et flatt underlag.
- 4) Det forutsettes at deponimassene legger seg i en haug med form som en kjegle. Deponi-kjeglen vil ha en vinkel på 10 grader.

Forutsetning nr. 1 (forventet deponert mengde) er ikke omtvistet. I det fjerde notatet har gruveselskapet lagt til grunn at det vil være deponert 1 087 105 tonn per 1. september 2026, og at det deretter vil bli deponert ytterligere 4 500 000 tonn fra et annet utslippspunkt i løpet av tre år. Totalen blir da 5 587 105 tonn dersom selskapet deponerer i henhold til den omsøkte tillatelse.

Forutsetning nr. 2 (bulk tetthet) er heller ikke omtvistet.

Forutsetning nr. 3 (flat havbunn) er ikke riktig. I de tre første notatene var beregningene implisitt basert på en slik forutsetning. Det ble lagt til grunn at kjeglen kunne ha en helningsvinkel på 10 grader uten at det skjer ras, men volumberegningen tok ikke hensyn til at havbunnen i det aktuelle området har en helning på over 4 grader.

I notatet av 19. juni 2026 som ble utarbeidet i forbindelse med den nye søknaden (første versjon av det fjerde notatet), har gruveselskapet tilsynelatende korrigert den uriktige forutsetningen om flat havbunn. I notatets punkt 1 står det:

[...] Prognosane tek omsyn til ei botnheling på litt over 4 grader på ein mindre del av botnen der restmassane vert deponert. [...]

I tabell 1 i dette notatet er det tatt inn en ny linje hvor det fremgår at bunnhelningen i området der deponeringen pågår er 4,37 grader. I tillegg er det i tabell 1 tatt inn en ny linje med beskrivelsen «Eksisterende volum». Det fremgår av tabellen at det «eksisterende volumet» er 105 104 kubikkmeter. Havbunnens helning hensyntas altså ved at det beregnes et volum (en andel av kjeglen) som allerede er beslaglagt, og som derfor ikke kan benyttes til lagring av gruveavfall.

De nye linjene om bunnhelning og «eksisterende volum» er videreført i Tabell 1 i det oppdaterte notatet («det fjerde notatet»), men ikke i Tabell 2 som gjelder det nye utslippspunktet og deponeringen som skal foregå fra 1. september og tre år frem i tid. Det legges altså til grunn at havbunnen ved det nye utslippspunktet er helt flat.

Det er ikke nærmere forklart hvordan størrelsen «eksisterende volum» er beregnet. Hovedinnvendingen er imidlertid at gruveselskapet opprettholder forutsetningen om flat havbunn, unntatt for et avgrenset område der dagens deponering pågår. Dette utdypes i punkt 7.3.

Forutsetning nr. 4 (rasvinkel) er heller ikke riktig. Den nye beregningen bygger fortsatt på en altfor optimistisk forutsetning om at alt gruveavfallet over tid vil være samlet i en deponi-kjegle med helningsvinkel på 10 grader. Dette utdypes i punkt 7.4.

7.3 Det er ikke tatt tilstrekkelig hensyn til havbunnens helning

Gruveselskapets beregning forutsetter at havbunnen er helt flat, unntatt «på ein mindre del av botnen der restmassane vert deponert», jf. notatet av 19. juni 2026. Denne forutsetningen kommer også tydelig til syne ved at størrelsen «eksisterende volum» er helt lik i alle kolonner i tabellen, selv om deponiområdet blir større. Dette er videreført i det oppdaterte notatet av 1. juli 2026, og det er som sagt ikke lagt inn noen form for helning i beregningen av arealbeslaget som vil skje i løpet av de tre neste årene fra 1. september 2026. Dette er en svært alvorlig feil.

Havforskningsinstituttet har ved flere anledninger i saken påpekt at en hellende havbunn har noe å si for spredning av partiklene fra gruveavfallet og kritisert at det ikke er tatt hensyn til ras og turbiditetsstrømmer når partikkelspredningen estimeres. I sin høringsuttalelse til Nordic Minings søknad om driftskonsesjon, skriver de:¹⁹

«Det er svakt skrånende bunn fra den angitte deponikjeglen, og bunnen flater ut før den ca. 15 m høye terskelen ved Hegreneset ca. 4 km vest for deponigrensen. HI mener det er høy sannsynlighet for at turbiditetsstrømmer vil transportere store mengder avgangsmateriale vestover utover deponigrensen, særlig etter en del år med deponering når kjeglen med

¹⁹ [Lenke](#) til høringsuttalelse fra Havforskningsinstituttet til søknad om driftstillatelse for utvinning i Engebøfjellet

avgangsmassene har bygd seg opp. Resuspensjon av finpartikulært materiale ved slike ras vil kunne påvirke økosystemet i fjorden negativt i større grad enn vurderingene som ble gjort i forbindelse med godkjenning arealplan og utslippstillatelse.»

Videre skriver de at undersøkelser fra NGU

«viser at gruveavgang transporteres i raskanaler fra utslippspunktet, og at dette skje nedover skrånende bunn som turbiditetsstrømmer (Figenschau m.fl. 2018). En slik turbiditetsstrøm danner en turbulent sky av gruveavgang som beveger seg nedover havbunnen. Avgangen blir så avsatt etter kornstørrelsen ved suspensjon, og denne type ras kan bevege seg over lange distanser på bunn med svak helling siden turbiditetsstrømmen ikke opplever noen friksjon mot underlaget.»

I høringsuttalelsen til denne søknaden uttaler Havforskningsinstituttet at:

«Fra deponikjeglen i Førdefjorden og vestover heller bunnen naturlig med ca. 20 m over en distanse på 1 km, tilsvarende 1,1° helning. Gruveavfallet vil derfor kunne transporteres vestover langt utover en deponikjegle med en teoretisk friksjonsvinkel på 10° og radius 74 m (Bilag 7). Dette støttes av resultatene fra miljøovervåkingen gjennomført av DNV i september 2025 (Bilag 13). På dette tidspunktet var kun 165 000 tonn avgang deponert. Likevel rapporteres det om en påvirkning på bløtbunnsamfunnet ut til ca. 350 m fra utslippspunktet, til dels med mer grovkornet sediment. Påvirkningene omfatter endring i artsmangfold (artssammensetning og antall arter), og det observeres også endringer i økologisk funksjon, der «permanente rørbyggene organismer» er redusert mens «overflateaktive organismer» har økt. De mest påvirkede stasjonene (FB9 og Tail16: Bilag 13) ligger begge i vestlig retning fra utslippspunktet, langs den naturlig skrånende bunnen. En overdekning med avgang ble observert på begge disse stasjonene, og den ene ble klassifisert i nedre sjiktet av kategorien «god».»

Gruveselskapet ber departementet om å fatte vedtak basert på en uriktig faktisk forutsetning om helt flat havbunn. Som vi vil utdype nedenfor, vil denne uriktige forutsetningen kunne få svært stor betydning for beregningene av påvirket areal..

7.4 Beregningen bygger på helt uriktige forutsetninger om rasvinkel

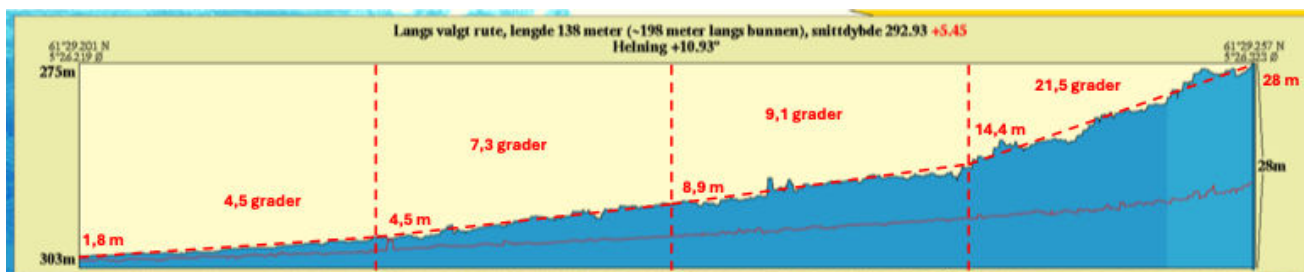
Gruveselskapets beregning forutsetter at alt gruveavfallet vil ligge stabilt i en kjegle med vinkel på 10 grader. Dette er helt urealistisk og i strid med erfaringene fra andre gruveprosjekter.

Under saksforberedelsen for Gulating lagmannsrett fremla gruveselskapet bilder av deponikjeglen pr. 23. desember 2025 (Bilag 9 til søknaden, Figur 4). Formålet var å underbygge at rasvinkelen er 10 grader.

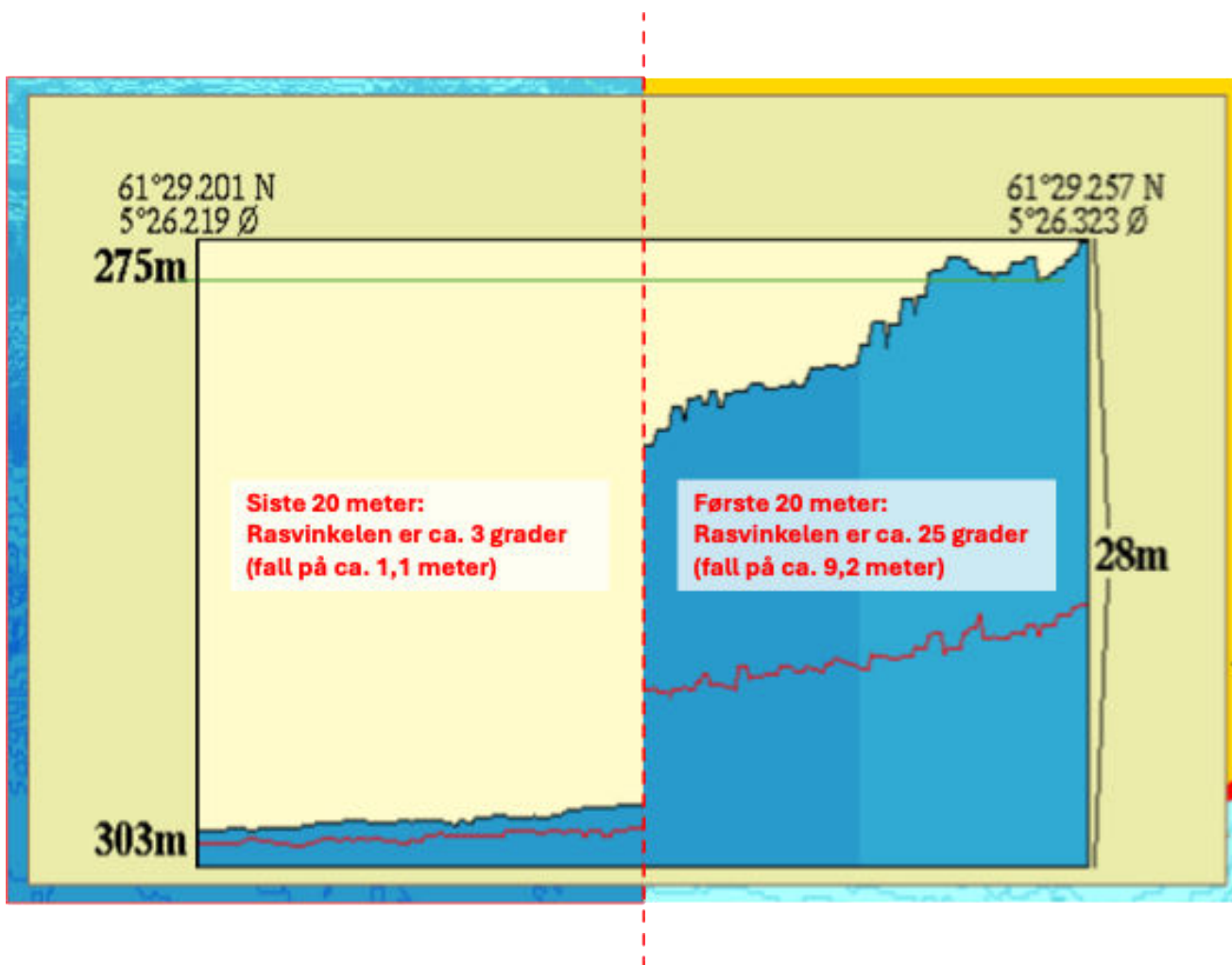
Selv om bildene var tatt to måneder tidligere, ble de først fremlagt søndag 22. februar 2026, dagen før ankeforhandlingen i lagmannsretten. Fordi fremleggelsen skjedde så sent, var det ikke mulig å få analysert bildene grundig før ankeforhandlingen. Bildene ble derfor ikke gjenstand for en tilstrekkelig grundig behandling i lagmannsretten.

Bildene bekrefter at den gjennomsnittlige rasvinkelen var i overkant av 10 grader på det aktuelle tidspunktet. Høyden stiger med 28 meter over en lengde på 138 meter.

Når man ser nærmere på bildet, ser man imidlertid at formen på halvkjeglen (viften) er konkav. Nedenfor har vi delt inn haugen i fire like store deler og beregnet vinkelen for hver del. Vi har ikke de underliggende dataene, så dette er gjort ved å måle avstander på bildet.

Forskjellene i stigningsgrad blir tydeligere hvis man setter de første 20 meterne og de siste 20 meterne ved siden av hverandre (klipper ut midtpartiet). I bildet nedenfor har vi også justert høyden, slik at 1 meter i lengderetningen tilsvarer 1 meter høyderetningen.

Bildet viser at rasvinkelen er ca. 3 grader i foten av haugen. Den gjennomsnittlige vinkelen for hele haugen er lite relevant, fordi de øvrige massene kommer til å skli ut med tiden. Gruveselskapets bilde viser ikke en varig situasjon, men er et øyeblikksbilde fra en pågående deponering. Massene vil fortsette å rase inntil de når en stabil vinkel. Bildet av de siste 20 meterne viser at den stabile vinkelen vil være 3 grader eller mindre.

Dette bildet, som gruveselskapets selv har fremlagt, beviser at Angedals beregninger bygger på en uriktig forutsetning om at deponihaugen vil ende opp med en rasvinkel på 10 %.

En vinkel på 3 grader stemmer bedre med erfaringene fra andre deponier. Merk at bildet fra gruveselskapet ikke viser nøyaktig hvor gruveslammet slutter. Man kan se at det er nesten en halvmeter med slam der bildet er kuttet.

Profilen viser både «før» og «etter» i samme bilde. De nederste 40 meterne av profilen er etter alt å dømme produktet av utrasinger som allerede har skjedd. Over tid vil profilen flate ut mot fotvinkelen. Det betyr at gruveavfallet vil fortsette å spre seg også etter avsluttet deponering. I det fjerde notatet skriver gruveselskapet at de planlegger å gjennomføre «batymetri av eksisterende deponert masse for å bekrefte friksjonsvinkel», men det er for tidlig å si hvordan det vil ende opp over tid fordi massene vil fortsette å flytte på seg også etter endt deponering.

Gruveselskapet skriver i søknaden (punkt 3.4) at undersøkelser fra september 2025 viste at overvåkingsstasjoner ble klassifisert som minst god tilstand. Dette gir et svært misvisende bilde av den nåværende situasjonen siden dette er nesten et år siden dagens situasjon. Vi vil her referere til Havforskningsinstituttets høringsuttalelse i den aktuelle høringen og uttalelser i nyhetssak.²⁰

7.4.1 Andelsberegning av areal

Det er ikke relevant å beregne andelen av hele vannforekomstens areal, slik gruveselskapet gjør. Bunnfaunaen dypere enn 300 meter skiller seg fra bunnfauna på grunnere bunn, og derfor må andelen av arealet dypere enn 300 meter være det som beregnes.

I et kort notat fra Miljødirektoratet utarbeidet i oktober 2025 er det lagt til grunn at det kan deponeres 2,7 millioner tonn uten at det fører til forringelse i løpet av 24 måneder fra det **tidspunktet**. Dette bygger på et premiss om at arealbeslaget vil være 0,111 kvadratkilometer, som utgjør 1,4 % av vannforekomstens areal dypere enn 300 meter.

I notatet vurderer Miljødirektoratet forholdet mellom tildekket areal og det totale arealet dypere enn 300 meter. Vi viser også til et brev fra Miljødirektoratet av 19.11.2014. Her står det: "

«Det som er viktig å merke seg i denne sammenhengen er at det er dypområdet i dette fjordsegmentet som er det vesentlige, ikke det totale areal med dyp under 300 m i Førdefjorden generelt.»

Vi viser også til Havforskningsinstituttets uttalelse:

«Hvis påvirket areal skal vurderes ut fra om vannforekomsten er forringet eller ikke, er det essensielt at dette omfatter og begrenses til økosystemet i den dype delen av vannforekomsten.»

²⁰ [Lenke](#) til nyhetssak fra Filter Nyheter: «Havforsker: Miljøministeren baserer dumping i Førdefjorden på feilinformasjon».

Hvis man anvender gruveselskapets beregningsmetode (kjegle med konstant rasvinkel) og legger inn 3 grader, blir konklusjonen at de deponerte massene vil dekke mer enn 5 prosent av arealet dypere enn 300 meter. Gruveselskapet har i sine beregninger tatt som utgangspunkt av havbunnen er helt flat (med unntak for en liten korreksjon). Dette er heller ikke riktig. Gitt at gruveavfallet over tid ikke kan ha en høyere helningsvinkel enn 3 grader, vil selv en liten helning på havbunnen kunne gjøre store utslag. Dette stemmer med erfaringene fra andre fjorder.

Miljødirektoratet har, så vidt vi vet, ikke tatt stilling til om et arealbeslag på mer enn 0,111 kvadratkilometer vil kunne utgjøre forringelse. Hvis man anvender gruveselskapets beregningsmetode (kjegle med konstant rasvinkel) og legger inn 3 grader, har vi allerede passert det arealbeslaget som Miljødirektoratet har vurdert. Dette bekrefter også at det haster å tilbakekalle dagens tillatelse.

7.5 Nærmere om hva domstolene har vurdert

Både staten og gruveselskapet har i ulike sammenhenger hevdet at domstolene allerede har tatt stilling til de innsigelsene vi nå gjør gjeldende. Det er ikke riktig.

Oslo tingrett, Borgarting lagmannsrett og Høyesterett la til grunn at det vil skje forringelse dersom det deponeres i henhold til den opprinnelige tillatelsen. Oslo tingrett vurderte i tillegg om de øvrige beskrivelsene av miljøvirkningene i de opprinnelige tillatelsene var basert på uforsvarlige prognoser. Disse drøftelsene er ikke overførbare til det som skal vurderes nå, nemlig om det vil skje forringelse på kort sikt.

Sogn og Fjordane tingrett og Gulating lagmannsrett tok stilling til om det forelå sikringsgrunn, altså om det ville oppstå en «vesentlig skade eller ulempe» i nærmeste fremtid. Disse instansene tok altså stilling til et annet vurderingstema og vurderingen var basert på en vesentlig kortere tidsperiode enn tre år. Begge instanser gikk langt i å legge Angedals beregninger til grunn, særlig tingretten.

Vi vil understreke at tingretten ikke hadde tilgang til bildet som beviser at Angedals beregning er uriktig. Lagmannsretten har heller ikke vurdert betydningen av at rasvinkelen i foten av deponihaugen er ca. 3 grader. Fordi bildet ble lagt frem dagen før ankeforhandlingen, ble dette ikke oppdaget og drøftet. Det er derfor ingen domstoler som har vurdert betydningen av at bildet viser en konkav kurve. De beregningene Miljødirektoratet har utført, tar heller ikke hensyn til dette.

Ettersom det allerede er deponert betydelige mengder gruveavfall, vil det nå være mulig å undersøke mer nøyaktig hvordan gruveavfallet har spredd seg. Det vil være helt uforsvarlig – og i strid med føre var prinsippet – dersom departementet baserer seg på forutsetninger om spredning av gruveavfall som ikke lar seg forene med det fremlagte bildet. Det må være et minstekrav at Havforskningsinstituttet eller et annet uavhengig og kompetent fagmiljø har undersøkt spredning av gruveavfallet med ROV. Det er ikke akseptabelt slik gruveselskapet foreslår, at slike undersøkelser skal gjøres etter søknaden er ferdigbehandlet.

Vi viser til Havforskningsinstituttets uttalelse i denne høringen:

«Hvis en avgjørelse vedrørende omfang av påvirkning skal være kunnskapsbasert, mener Havforskningsinstituttet det er helt nødvendig med en ny datainnsamling for å vurdere påvirkning. Nye overvåkningsdata er i tillegg helt nødvendig for å bedre kunne vurdere effekten av 4,5 millioner tonn avgang deponert i hele perioden av en midlertidig tillatelse.»

Også den «midlertidige» forurensingen som gruveselskapet har søkt om vil etter vårt syn innebære en forringelse i vannforskriftens og vanddirektivets forstand. I tillegg til at de materielle vilkårene i direktivet

artikkel 4 nr. 7 må være oppfylt, innebærer det også at vanndirektivets krav til konkrete analyser av prosjektet, begrunnelser for eventuelle unntak, og saksbehandlingsreglene må anvendes.²¹ Det inkluderer også offentlighetens rett til medvirkning.²²

8 UNNTAKSVILKÅRENE I VANNDIREKTIVET ER IKKE OPPFYLT

Søknaden om midlertidig tillatelse bygger på en forutsetning om at det ikke er nødvendig å vurdere unntaksvilkårene i vanndirektivet. Vi vil derfor bare kort påpeke at det må utredes grundig om disse vilkårene er oppfylt før en varig tillatelse kan gis.

Både staten og gruveselskapet har hevdet at forsyning av kritiske mineraler vil kunne utgjøre et tvingende allment hensyn. Vi viser til EFTA-domstolens tolkningsuttalelse av 5. mars 2025. Som det fremgår, vil dette hensynet kunne kvalifisere, men det må foretas en nærmere vurdering av mineralets art og om prosjektet faktisk vil gi et meningsfylt bidrag til forsyningen i EØS-området.

EU-kommisjonen har vurdert dette i Study on the Critical Raw Materials for the EU 2023. Denne studien viser at forsyningsrisikoen utelukkende ligger i prosesseringsleddet. For titanmetall er forsyningsrisikoen (SR) ved uttaksstadiet (extraction) vurdert som lav. Rapporten sier dette eksplisitt. Under gjennomgangen av endringer fra 2020 slår Kommisjonen fast at titanmetall — brukt hovedsakelig i luftfart og forsvar — forblir kritisk, mens titan i alle former, hvorav rundt 80 % går til hvitt pigment, ikke er kritisk.

I vitneforklaringen for Gulating lagmannsrett bekreftet Finn Ivar Marum at bare en liten brøkdel av produksjonen vil gi titanmetall til Europa:

- En vesentlig del av produksjonen vil bli solgt til et amerikansk konsern som produserer pigment.
- Deler av produksjonen vil bli solgt til det japanske selskapet Iwatani, som også er deleier i gruveselskapet. Dette selskapet er et handelshus uten eget utstyr for videreforedling. Mineralene selges videre til høystbydende.
- Mindre enn 10 prosent av produsert rutil fra prosjektet er forventet å komme tilbake til EØS-området som titanmetall.

Dette viser at dagens tillatelse er utformet for å sikre størst mulig inntekter, ikke for å sikre tilgang til titanmetall i EØS-området. Det er ikke satt vilkår som forutsetter at produksjonen inngår i bestemte verdikjeder, for eksempel produksjon av metall i bestemte land. Det er heller ikke satt vilkår om at det skal etableres en tilhørende foredlingsvirksomhet.

9 DET MÅ UANSETT FASTSETTES VILKÅR SOM SIKRER AT DET IKKE SKJER FORRINGELSE

9.1 Konkrete krav til reduksjon av avfallsmengder

Gruveselskapet har selv pekt på en rekke tiltak som vil kunne bidra til å redusere avfallsmengdene, men vil ikke forplikte seg til å gjennomføre tiltakene. Så lenge det gis en romslig utslippstillatelse, og gruveselskapet

²¹ Se Høyesteretts dom avsnitt 131 med videre henvisninger.

²² Se vannforskriften § 27, vanndirektivet artikkel 14 og ESAs åpningsbrev side 18.

mangler økonomiske og regulatoriske incentiver til å gjennomføre slike tiltak, er det lite sannsynlig at de vil bli gjennomført.

Som nevnt ovenfor, vil gruveselskapet også måtte søke om en ny driftskonsesjon. Etter den nye mineralloven skal miljømyndighetene og bergfaglige myndighetene samordne sitt arbeid. Denne samordning vil gjøre det mulig å stille strenge og realistiske krav til avfallsreduksjon.

Vi viser til forarbeidene til den nye mineralloven (NOU 2022:8), hvor det pekes på at «god samordning og godt samarbeid mellom forurensningsmyndighetene og [de bergfaglige myndighetene] er en forutsetning for å stille konkrete vilkår til mineralvirksomhet som effektivt kan avbøte negative miljøkonsekvenser.» Det siterte gir et dekkende bilde av en nødvendig samhandling som var helt fraværende da de opprinnelige tillatelsene ble gitt, men som nå er lovpålagt. Unnlatelse av å involvere bergverksfaglig kompetanse i saksbehandlingen vil være en alvorlig saksbehandlingsfeil som vil kunne innvirke på de vilkårene som blir stilt i tillatelsen.

9.2 Et mindre deponiområde med kontroll av grensene

Departementet bør angi hvor stort areal som kan tildekkes av gruveavfall uten at det skjer forringelse.

Dette arealet må angis som det nye deponiområdet. Yttergrensene for dette nye deponiområdet må overvåkes. Dersom det registreres spredning av gruveavfall utenfor det nye deponiområdet, må deponeringen stanse. Dette er nødvendig for å sikre at det ikke skjer forringelse.

9.3 Vilkår som hindrer sløsing

Vi er kjent med at gruveselskapet har store tekniske problemer. Dette fører til at utskillingen av verdimineraler ikke fungerer som planlagt. Etter det vi forstår, innebærer dette at det alt vesentlige av rutilen følger avfallsstrømmen og blir deponert på havbunnen.

Den nye mineralloven skjerper kravene til å hindre sløsing med våre felles mineralressurser. Det vises særlig til §§ 1-1 og 2-1. Mineralmyndighetene bør derfor vurdere å fastsette vilkår som forbyr deponering av gruveavfall som inneholder store mengder rutil, som pålegger at utvinningstakten reduseres til et minimum inntil de tekniske problemene er løst, eller eventuelt sette en kort tidsgrense for hvor lenge sløsing kan pågå.

10 SØKNAD OM NYTT FLOKKULERINGSMIDDEL

Det omsøkte flokkuleringsmiddelet Praestol DW 20 er et polyakrylamidbasert flokkuleringsmiddel, og vi er kjent med vannforurensningsskandaler knyttet til akrylamid i både Romeriksporten tunnelprosjekt og Hallandsåsen i Sverige. Vi er derfor bekymret for at dette stoffet kan være problematisk og det virker helt ukjent hvordan det kan påvirke marine organismer eller om det kan bioakkumuleres i næringskjeden.

Det er søkt om 950 kg over en tre-måneders periode, og hvis dette tas i bruk så kan det bety i underkant av 4000 kg i året. Det vises til at stoffet bindes sterk til partikler, og at det er godkjent av Mattilsynet for å fjerne partikler fra drikkevann. Men i fjorden vil stoffet være tilgjengelig for marine organismer som filtrerer partikler fra vann med finpartikulært gruveavfall, eller bunnlevende organismer som sluker også bunnsediment når de spiser organisk føde fra havbunnen. At stoffet er stabilt og lite nedbrytbart høres risikabelt ut, og det må gjøres mer omfattende testing av dette før det kan gis tillatelse.

Det må også undersøkes om flokkuleringsmiddelet vil føre til kjemisk forringelse etter vanddirektivet. I så fall kan det ikke innvilges tillatelse.

Grunnet tidspunktet for høringen (i fellesferien) og den korte fristen har vi ikke hatt mulighet til å inngi grundige innspill på dette punktet, og vi viser for øvrig til Havforskningsinstituttets uttalelse på dette punktet.

* * *